

Motion till riksdagen

1987/88:A50

av Börje Hörnlund m. fl. (c)

med anledning av prop. 1987/88:114 med
förslag till ändring i lagen (1973:370)
om arbetslöshetsförsäkring, m. m.

Arbetslöshetsförsäkringens grundläggande syfte skall vara att garantera en ekonomisk grundtrygghet för den som trots önskan om arbete inte kan få sin försörjning genom eget arbete. Härvidlag skiljer sig inte behovet från den som har haft arbete till den som träder ut på arbetsmarknaden för första gången efter t. ex. studier eller längre avbrott.

Enligt centerpartiets mening borde arbetslöshetsförsäkringen utformas som en allmän trygghetsförsäkring. Propositionens förslag uppfyller inte detta mål. Enligt vår mening bör därför den föreslagna förändringen av arbetslöshetsförsäkringens uppbyggnad avvisas och riksdagen begära nytt förslag, vilket tillgodoser de allmängiltiga grundtrygghetskrav centerpartiet förordar.

Cirka en tredjedel av de arbetslösa kan inte komma i fråga för vare sig ersättning från arbetslöshetskassa eller KAS. Detta innebär enligt vår uppfattning att gällande system för arbetslöshetsunderstöd inte fyller rimliga trygghetskrav. Den som drabbats av arbetslöshet måste få en rimlig ekonomisk trygghet. Arbetslöshetsförsäkringen har dessutom alltmer förlorat sin karaktär av försäkring. Den offentliga andelen av stödet har successivt ökat till ca 95% av kostnaderna.

Enligt vår uppfattning bör en allmän arbetslöshetsförsäkring för alla införas. När den s.k. ALF-utredningen fick i uppdrag att utforma en sådan försäkring rådde för övrigt bred politisk enighet om behovet av en sådan reform. Även om reformen hittills inte kunnat genomföras, kvarstår enligt vår mening behovet av reformen. Det är många som helt saknar skydd vid arbetslöshet. Dessa förhållanden gäller särskilt kvinnor och ungdomar. Vid arbetslöshet är de i många fall hänvisade till att söka socialhjälp. Efter viss karenstid kan de komma i åtnjutande av det begränsade skydd som KAS kan ge.

Från centerpartiets sida har vi i flera motioner framhållit att allmän arbetslöshetsförsäkring borde ha aktualiserats i samband med det nu genomförda utredningsarbetet. Vi har vidare bl. a. understrukit att en allmän arbetslöshetsförsäkring skulle ge ett grundskydd på en rimlig nivå med möjlighet att bygga på med avtalsenliga eller enskilt tecknade försäkringar. Vi har också erinrat om den möjlighet till frivillig påbyggnad av den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen som temporärt gällde under 1982.

En allmän arbetslöshetsförsäkring skulle bl. a. lösa några av de frågor som aktualiserats från centerhåll.

Socialdemokraternas uppfattning är att en allmän arbetslöshetsförsäkring

skulle bli betungande för samhällsekonomin. Centerpartiet anser emellertid att den s. k. arbetslinjen – dvs. att arbete skall erbjudas framför kontantstöd, vilket minskar kostnaderna för samhället – skall gälla.

En sådan politik skulle bryta den passivisering som den socialdemokratiska politiken riskerar att leda till och stimulera människor till mer aktiva insatser och större ekonomiskt utbyte. Vinster skulle uppstå såväl för samhället som för den enskilde. Detta frigör resurser för en allmän arbetslöshetsförsäkring. Vi kvarstår därför vid vårt krav på att en parlamentarisk kommitté skall tillkallas med direktiv att lägga förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring.

Vi kan inte se något sakligt eller principiellt hinder att kombinera en sådan allmän försäkring med en möjlighet till tilläggsförsäkring enligt den modell som förordats av SACO/SR. Ett sådant system bör provas när en allmän trygghetsförsäkring införes.

Centerpartiet har begärt att en parlamentarisk utredning skall pröva frågan om en allmän arbetslöshetsförsäkring. Det finns därför skäl att såväl beklaga som kritisera att föreliggande förslag föregåtts av en enmansutredning utan insyn eller medverkan från riksdagens partier. I januari 1988 begärde vi ånyo en parlamentarisk utredning. Detta yrkande har ännu inte behandlats av riksdagen.

I avvaktan på en allmän arbetslöshetsförsäkring i enlighet med centerpartiets förslag bör en viss reformering av arbetslöshetsförsäkringen ske.

Ersättningsnivån

I propositionen föreslås stegvisa höjningar av dagpenningnivån i arbetslöshetsförsäkringen. Den högsta ersättningen skall vara 425 kr. den 4 juli 1988 och 450 kr. den 2 januari 1989. Vid samma tidpunkter föreslås att stödbeloppet i KAS höjs till 149 resp. 158 kr. och att nivåerna på utbildningsbidragen höjs till 425, 255 och 181 kr. resp. 450, 270 och 191 kr.

Också enligt vår mening bör den högsta dagpenningnivån höjas. Detta bör dock inte ske på sådant sätt att det upplevs som ett hinder för de mera offensivt inriktade arbetsmarknadspolitiska insatserna, vilket en kraftig höjning skulle kunna komma att innebära i vissa fall. En bättre avvägning är enligt vår mening att ersättningen höjs fr. o. m. den 2 januari 1989 och att det högsta ersättningsbeloppet för arbetslöshetsförsäkring och utbildningsbidrag blir 425 kr. Övriga ersättningar bör utgå enligt propositionens förslag, men med höjning den 2 januari 1989.

I avvaktan på en allmän arbetslöshetsförsäkring bör något bemyndigande avseende dagpenningens storlek för åren 1990 och framöver inte ges. Förslagen om samordning mellan arbetslöshetsersättning och pension kan genomföras enligt propositionens förslag.

Karensdagar m. m.

Mot. 1987/88
A50

Propositionen föreslår att karensdagarna i arbetslöshetsförsäkringen och KAS tas bort. Samtidigt föreslås skärpta regler vid avstängning och för att erhålla ersättning vid studier.

Vad gäller karensdagarna erinras i propositionen dels om den historiska bakgrunden, dels om de förändringar i sjukförsäkringen som genomförts. Centerpartiet delar uppfattningen att karensdagarna bör tas bort. Detta kan ske inom ramen för nuvarande system. Likaså finner vi förslagen om skärpta regler vid avstängning samt för ersättning vid studier väl avvägda.

Det är rimligt att de förändringar som i dessa avseenden nu genomförs snarast utvärderas.

Statsbidrag, medlemsavgifter och fonder

I avvaktan på en allmän arbetslöshetsförsäkring bör inga principiella förändringar ske beträffande statsbidragen. Dock bör redan nu sådana förändringar genomföras att medlemsavgiften till de olika kassorna utjämnas vilket centerpartiet tidigare förordat. Enligt vår mening bör därför en del av medlemsavgiften tas ut som utjämningsavgift vilken inlevereras av kassorna till staten och bildar en grund för statsbidrag som möjliggör en utjämning av avgiften mellan de olika kassorna.

Utredningens förslag att hälften av den genomsnittliga dagpenningen i kassan skulle kunna utgöra grund för en sådan utjämningsavgift finner vi väl avvägt.

Enligt vår mening bör statsbidragen begränsas till att omfatta 90% av de utbetalade ersättningarna. Medlemsavgifterna bör justeras i motsvarande mån. Med propositionens förslag uppkommer ett principiellt dilemma beträffande hur arbetslöshetskassornas fonder skall disponeras i framtiden. Vi vill för vår del erinra om att när motsvarande situation gällt sjukförsäkringsfonden har dessa fondmedel ansetts kunna tillföras statskassan. Vi vill också erinra om att fonderna till den allt övervägande delen byggt upp stöd av den omfattande statsbidragsgivning som skett till arbetslöshetsförsäkringen. Statsbidraget motsvarar nu 95%.

Enligt vår mening bör fonderna utnyttjas inom ramen för det trygghetssystem för vilka de byggt upp. En överföring av de ca 2 miljarder kronor som är aktuella till de organisationer som står bakom kassorna finns det knappast vare sig några sakliga eller historiska motiv för. Särskilt gäller detta de medel som kan anses motsvara statsbidragen.

Våra förslag härvidlag överensstämmer med vad lagrådet för sin del antytt men ej uttryckt som sin åsikt, eftersom det inte ankommer på lagrådet att uttrycka åsikter.

KAS och permitteringslön

Centerpartiet har inte funnit något att invända mot vad som i övrigt föreslagits beträffande KAS och permitteringslön.

Kostnader

Mot. 1987/88
A50

Kostnaderna budgetåret 1988/89 för höjningarna av dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen, KAS och utbildningsbidragen kan beräknas till ca 200 milj. kr. (ca 280 milj. kr. mindre än regeringen).

Kostnaderna för slopade karensdagar blir ca 270 milj. kr. på helår och 235 på nästa budgetår. (Samma som regeringen.)

Några statliga ränteförluster till följd av ändrade utbetalningsrutiner uppstår inte med vårt förslag. (Besparing i förhållande till regeringen 40 milj. kr.)

Förslagen vad gäller avstängningstider och skärpta regler vid studier innebär besparingar på budgetåret 1988/89 om ca 160 milj. kr. (samma som regeringen).

I förhållande till regeringens förslag innebär vårt förslag en besparing budgetåret 1988/89 om ca 320 milj. kr. Härtill kommer att våra förslag beträffande de egna avgifterna och minskade statsbidrag därav minskar statens utgifter med ca 400 milj. kr.

Det bör ankomma på vederbörande utskott att utforma nödvändiga justeringar i aktuell lagstiftning.

Hemställen

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1987/88:114 vad avser kompensationsnivån och fastställa högsta ersättningsnivå till 425 kr. per dag fr. o. m. den 2 januari 1989 enligt det anförda samt att i övrigt fastställa ersättningsbeloppen i KAS och utbildningsbidrag enligt det anförda.

2. att riksdagen beslutar avslå proposition 1987/88:114 vad avser ändrade regler för statsbidrag till de erkända arbetslöshetskassorna enligt det anförda.

3. att riksdagen beslutar avslå förslaget att riksförsäkringsverket får disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret om 1 000 milj. kr..

4. att riksdagen beslutar godkänna de riktlinjer beträffande utjämningsbidrag till erkända arbetslöshetskassor som angivits i motionen.

5. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts beträffande framtida utnyttjande av arbetslöshetskassornas fonder för ersättning enligt deras ursprungliga syfte.

6. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts beträffande införande av en allmän arbetslöshetsförsäkring.

7. att riksdagen beslutar att till Bidrag till arbetslöshetsersättningen och utbildningsbidrag anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 820 milj. kr. sänkt förslagsanslag om 3 012 152 000 kr.

Mot. 1987/88
A50

Stockholm den 11 april 1988

Börje Hörnlund (c)

Rosa Östh (c)

Elving Andersson (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Jan Hyttring (c)

Kersti Johansson (c)

Görel Thurdin (c)

Ivar Franzén (c)

